

Begrijpend lezen, lessenserie

voor het VO

**Handleiding
Antwoorden**

**Jeltje Harnmeijer
Hedy van Hemert**

Voorwoord en Handleiding

Inleiding

Voor u ligt de lessenserie Begrijpend lezen, ontwikkeld door Jeltje Harnmeijer en Hedy van Hemert. Jeltje Harnmeijer is dyslexiecoach en remedial teacher voortgezet onderwijs in haar eigen praktijk te Huizen én op Scholengemeenschap Huizermaat te Huizen. Hedy van Hemert is docent Nederlands met de aantekening remediale taalhelp. Samen hebben wij veel ervaring met het verzorgen van taallessen in het middelbaar onderwijs, zowel klassikaal als aan leerlingen die extra, specifieke individuele hulp nodig hebben.

Aanleiding

Wij vinden het boeiend na te denken over hoe vaardigheden aan te bieden en hoe leerlingen te begeleiden om zich deze vaardigheden eigen te maken. Mede hierdoor is onze lessenserie ontstaan. Een andere belangrijke reden voor het ontwikkelen van onze lessenserie is dat wij ervan overtuigd zijn dat begrijpend lezen op school topprioriteit verdient aangezien goed kunnen lezen onmisbaar is in het dagelijks leven. Weten wat je leest, waar een tekst over gaat, hoe een tekst in elkaar zit, het zijn allemaal belangrijke vaardigheden wil je goed meekomen in de maatschappij. In de praktijk komen wij tegen dat leerlingen hier eigenlijk niet genoeg over kunnen leren en er te weinig mee kunnen oefenen.

Doel

Deze lessenserie heeft als doel het onderwerp begrijpend lezen zo volledig mogelijk aan bod te laten komen. De serie kan als geheel doorlopen worden met de leerlingen, maar het is ook mogelijk er onderdelen uit te halen die extra aandacht behoeven. De lessenserie is onzes inziens bruikbaar voor klas 1 - 3 mavo/havo/vwo tot en met klas 4 mavo.

Gebruik

De lessenserie bestaat uit losse modules die naast iedere methode gebruikt kunnen worden, zowel als verdiepingsstof als aanvullend oefenmateriaal, in groepjes of met individuele (dyslectische) leerlingen, ook in een remedial teaching situatie.

Het is de bedoeling dat leerlingen eerst de voorbereidende vragen in Deel I *Begrijpend lezen, Lessenserie: Opdrachten* maken voordat zij de tekst lezen, daarom zijn de teksten gescheiden opgenomen in Deel II: *Begrijpend lezen, Lessenserie: Bijlagen, teksten, bronnen*.

Wij adviseren u de leerlingen pas naar de betreffende pagina's te laten kijken op het moment dat u een opdracht gaat bespreken.

Voor het samenstellen van uw lessen kunt gebruik maken van het trefwoordenoverzicht in het leerlingenboek om op te zoeken waar bepaalde onderwerpen aan bod komen.

Wij hebben onze uiterste best gedaan de onderdelen zo overzichtelijk mogelijk te bundelen. Voor vragen en/opmerkingen staan wij altijd open. U kunt ons hiervoor bereiken via de mail:

- Jeltje Harnmeijer jeltje@harnmeijer.nl
- Hedy van Hemert hedyvanhemert@gmail.com

of via de Facebook-pagina *Harnmeijer & Van Hemert*

Huizen, januari 2015

Jeltje Harnmeijer

Hedy van Hemert

Voorwoord en Handleiding	3
1. Hoe lees jij	7
Opdracht 1.1. Hoe lees ik eigenlijk?	7
2. Wat houdt lezen in? Is lezen belangrijk?	7
Opdracht 2.1 Discussie wat houdt lezen in?	7
3. Artikelen bij krantenkoppen zoeken	7
Opdracht 3.1 Krantenkoppen bekijken	7
Opdracht 3.2.1 Artikelen aan koppen koppelen	7
Opdracht 3.2.2 Kloppen jouw verwachtingen?	8
4. Krantenkoppen aan artikelen koppelen	8
Opdracht 4.1. Koppen bij artikelen verzinnen	8
Opdracht 4.2. Kloppen de koppen?	8
Opdracht 4.3. Wat is een goede kop?	8
5. Koppen en artikelen koppelen	8
5.1. Voorkennis activeren	8
Opdracht 5.1.1 Voorkennis en voorspellen	9
Opdracht 5.1.2 Voorkennis en voorspelling controleren	9
Opdracht 5.2.1 Voorkennis en voorspellen	9
Opdracht 5.2.2 Voorkennis en voorspelling controleren	9
Tekst: Boomverzorging is een vak	9
Opdracht 5.3 Vragen over een tekst beantwoorden	10
Tekst: Boomverzorging is een vak	10
6. Titel, tussenkopjes, voorspellen	10
Opdracht 6.1 Inhoud artikel voorspellen	10
Opdracht 6.2 Tussenkopjes	10
Opdracht 6.3 Voorspelling controleren	10
7. Manieren van lezen – Inleiding	10
7.1 Titel, tussenkopjes, alinea's	10
Opdracht 7.1 Informatie uit een titel halen	10
Opdracht 7.2 Alinea's in volgorde zetten	10
Opdracht 7.3 Tussenkopjes plaatsen	11
Opdracht 7.4 Voorspellingen controleren	11
Opdracht 7.5 Klopt de titel met de tekst?	11
8. Manieren van Lezen – opdrachten	11
Opdracht 8.1. Voorkennis: wat weet je al?	11
Opdracht 8.2 Oriënterend lezen.	11
Opdracht 8.3 Globaal lezen	11
Opdracht 8.4 Grondig of intensief lezen	11
9. Onderwerp, hoofdgedachte	12
Opdracht 9.1.1 Oriënterend lezen	12
Opdracht 9.1.2 Globaal lezen	12
Opdracht 9.1.3 Woordbetekenissen achterhalen	12
Opdracht 9.1.4 Onderwerp vaststellen	12
Opdracht 9.1.5 Hoofdgedachte bepalen	12
Opdracht 9.1.6 Feiten uit de tekst halen	13
Opdracht 9.1.7 Tussenkopje uitleggen	13
Opdracht 9.1.8 Tussenkopje uitleggen	13
Opdracht 9.1.9 Tussenkopje uitleggen	13
Opdracht 9.1.10 Uitleg geven	13
Opdracht 9.1.11 Toelichten	13

10. Hoe zit een tekst in elkaar	13
Opdracht 10.1.1 Globaal lezen	13
Opdracht 10.1.2 Intensief lezen, tekstopbouw	14
Opdracht 10.1.3 Herhaling signaalwoorden.	15
Opdracht 10.1.4 Kernzin opsporen	15
Opdracht 10.1.5 Samenvatting geven	15
Muzikale Video	15
11. Leesdoel, leesmanier, verbanden leggen.	16
11.1 Leesdoel: hoe ga ik lezen	16
11.2 Voorkennis: Wat weet ik al?	16
11.3 Tekstdoel: Wat wil de schrijver?	16
11.4 Publiek: voor wie is de tekst bedoeld?	16
Opdracht 11.4.1. Voor wie is het artikel bestemd (publiek)	16
11.5 Hoofdgedachte: Waarover gaat de tekst	16
11.6 Verbanden: Hoe gebruik je signaalwoorden?	16
Opdracht 11.6.1 Verbanden uitleggen	16
Opdracht 11.6.2: Verbanden uitleggen	17
11.7 Onderwerp, deelonderwerp en hoofdgedachte	17
12. Waar komt een tekst vandaan? Bronnen	17
Opdracht 12.1 Publiek en bron combineren	17
13. Inleiding, kern slot	17
Opdracht 13.1 Tekststructuur zoeken	17
14. Verwijswoorden	18
Opdracht 14.1 Verwijswoorden uitleggen	18
Opdracht 14.2 Waar verwijst het verwijswoord naar?	18
15. Opsporen van moeilijke woorden	18
Opdracht 15.1 Woordbetekenissen opsporen	18
16. Voorspellingen doen over de tekst	19
Opdracht 16.1 Voorspelling op basis van titel en afbeelding	19
Opdracht 16.2 Voorspelling controleren	19
17. Stappenplan 1 : lezen algemeen	20
18. Leerteksten Samenvatten	20
Opdracht 18.1.1 Samenvatten voorbereiden	20
Opdracht 18.1.2 Vragen stellen= informatie verzamelen.	20
Opdracht 18.1.3 Belangrijkste informatie bij elkaar zetten	21
Opdracht 18.1.4 Samenvatting schrijven.	21
Opdracht 18.2.1 Samenvatten voorbereiden	21
Opdracht 18.2.2 Vragen stellen= informatie verzamelen.	22
Opdracht 18.2.4 Samenvatting schrijven.	23
19. Samenvatten in een spin of mind-map	23
Opdracht 19.1 Mind-map of spin maken	24
20. Stappenplan 2: lezen leerteksten	25

Begrijpend lezen, lessenserie: Antwoorden bij opdrachten

1. Hoe lees jij

Doel: bewustwording creëren van de eigen kijk op lezen.

Opdracht 1.1. Hoe lees ik eigenlijk?

Neem de uitleg met leerlingen door en laat hen het vragenformulier invullen en inleveren. Aan de hand van de antwoorden krijgt u een indruk van de manier waarop uw leerling(en) met tekst omgaat(omgaan).

---

2. Wat houdt lezen in? Is lezen belangrijk?

Opdracht 2.1 Discussie wat houdt lezen in?

Leerlingen de twee vragen laten beantwoorden. Vervolgens de antwoorden met elkaar uitwisselen en bespreken. Conclusies op het bord zetten.

---

3. Artikelen bij krantenkoppen zoeken

Welke informatie over de tekst krijg je van een (kranten)kop of titel?

Opdracht 3.1 Krantenkoppen bekijken

Individueel of in tweetallen.

De leerlingen krijgen een aantal krantenkoppen te lezen en beantwoorden daarna de volgende vragen over iedere kop:

1. Wat zal het onderwerp van het artikel zijn?
2. Wat vertelt de krantenkop of titel jou, welke informatie krijg je?
3. Wat verwacht je dat over dat onderwerp verteld zal worden?

Opdracht 3.2.1 Artikelen aan koppen koppelen

In Deel II staan de artikelen die bij de krantenkoppen horen.

Kop	Letter bijbehorende artikel
Terug van Weggeweest	I.
Waarom heet grenenhout zo?	D.
Onmisbare zuurstof	F.
In de bloemetjes	M.
Schiphol wil ook zelf maximum aan groei	L.
Naar school wordt een lust	C.
Michael Jackson ontmaskerd	G.
Dansen maakt rustig	B.
Wat verbruikt meer stroom:.....	E.
Trein te laat;.....	H.
Water op Mars!	J.
Heeft het zin om op de bodem....	K.
Karaoke was noodoplossing	A.

17. Stappenplan 1 : lezen algemeen

Stappenplan bespreken.

In dit stappenplan voor het lezen in het algemeen, zijn de onderstaande elementen uit de voorgaande hoofdstukken opgenomen.

1. *Oriënterend en globaal* lezen: Onderwerp bepalen. Voorkennis activeren. Voorspellen.
  2. *Moeilijke woorden* of onduidelijkheden opsporen en oplossen.
  3. *Signaalwoorden* gebruiken om verbanden in zinnen en tussen alinea's op te sporen en te bepalen.
  4. Na elke alinea nadenken over wat je hebt gelezen en *voorspelling doen* over volgende alinea.
  5. Einde alinea en einde tekst: *voorspelling controleren*.
-

18. Leerteksten Samenvatten

Bespreek, m.b.v. de tekst in het kader, het doel van dit hoofdstuk: samenvatten van leerteksten door middel van vragen stellen aan de tekst. In dit hoofdstuk wordt met 2 teksten (in Deel II) gewerkt.

Opdracht 18.1.1 Samenvatten voorbereiden

Samenvatten Stap 1: eerder behandeld in hoofd. 8 en 16. Eventueel herhalen: Buitenkant bekijken, onderwerp vaststellen, voorspellen waar de tekst over gaat.

Opdracht 18.1.2 Vragen stellen= informatie verzamelen.

Samenvatten Stap 2. Tekst *Die mobiel is zo weg* (in Deel II).

Bespreek de toelichting in het kader: het 'Samenvatten stap 2 = informatie verzamelen door vragen te stellen' in het tweede kader lezen, daarna maken de leerlingen de opdrachten.

Individueel of in tweetallen laten maken. Gezamenlijk nakijken.

Het onderwerp is: Diefstal van mobiele telefoons

Vragen:

Wie: Om wie gaat het? Jongeren met een mobiele telefoon.

Wat: Wat gaat er gebeuren? Er wordt actie ondernomen om diefstal van mobiele telefoons tegen te gaan.

Welke: Welke maatregelen worden onderdeel van de actie? Meer toezicht, verbetering, verbetering straatverlichting, contant geld thuis laten en met de pin betalen, overvaltrainingen voor horecapersoneel.

Waar: Waar gaat dit gebeuren? In zes steden, waaronder Haarlem en Amsterdam

Wanneer: Wanneer zijn er vooral problemen? Als jongeren uitgaan.

Waarom: Waarom moet er actie ondernomen worden? Jongeren gaan nonchalant met hun mobiele telefoon om en stelen er vaak een terug als die van hen gestolen wordt.

Hoe: Hoe gaat de actie eruit zien? Een campagne met diverse maatregelen.

====FRAGMENTEN Begrijpend Lezen Lessenserie Handleiding
door Jeltje Harnmeijer en Hedy van Hemert====

BESTELLEN VIA jeltje@harnmeijer.nl of www.harnmeijer.nl

*Een uitgave van Praktijk Remedial Teaching in het Gooi
www.harnmeijer.nl*

Begrijpend lezen, lessenserie:
Handleiding en antwoorden
ISBN 978-90-822-083-4-4
NUR 110, 111, 112, 610, 620, 623, 624

9 789082 208344 >